

Brottsförebyggande arbete i Vinnovas verksamhet

Redovisning av regeringsuppdrag (Ju2024/02612)

Utgivare: Vinnova – Sveriges innovationsmyndighet

Titel: Brottsförebyggande arbete i Vinnovas verksamhet

Författare: Johan Englund

Datum: 22 augusti 2025

Vinnovas diarienummer: 2025-00002

Innehåll

Inledning.....	4
1 Pågående brottsförebyggande åtgärder i Vinnovas verksamhet	5
1.1 Vinnovas uppdrag och verksamhet.....	5
1.2 Brottsförebyggande arbete i bidragsverksamheten	7
1.2.1 Ansökningsprocess, rapportering och uppföljning	7
1.2.2 En stor andel flerpartsprojekt	9
1.2.3 Sökandens organisationsstatus och ekonomi m.m.	9
1.2.4 Generella krav på stödberättigande kostnader.....	10
1.2.5 Granskning, revision och sanktioner	11
1.2.6 Hantering av konkurser	12
1.2.7 Begränsningar av konsultkostnader m.m.	12
1.2.8 Överträdelser av bisyssleregler för forskare motverkas	13
1.2.9 Stöd i form av tjänster minskar risken	13
1.2.10 Ökad transparens genom datadelning	13
1.3 Brottsförebyggande arbete utanför bidragsverksamheten	15
1.3.1 Åtgärder mot korruption och oegentligheter	15
1.3.2 Transparent och tydlig process för upphandling.....	16
1.3.3 Informationssäkerhet	16
1.3.4 Visselblåsning	17
2 Planerade brottsförebyggande åtgärder i Vinnovas verksamhet	18
2.1 Åtgärder inom befintliga ekonomiska ramar.....	18
2.2 Åtgärder som kräver utökade ekonomiska ramar	20
2.3 Övriga frågor.....	20
2.3.1 Kvalitetssäkra och samordnade uppgifter från publika register	20
2.3.2 Brottsförebyggande ansvar	21
2.3.3 Hinder i författningar	23

Inledning

Denna rapport redovisar åtgärder som Vinnova vidtagit och planerar vidta i brottsförebyggande syfte på myndighetens verksamhetsområde. Redovisningen sker i enlighet med regeringens uppdrag till Vinnova och 23 andra myndigheter den 12 december 2024 (Ju2024/02612) att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet.

Myndigheterna ska enligt regeringsuppdraget, utifrån sina nuvarande uppgifter och förutsättningar, analysera vilka åtgärder som myndigheten kan bidra med i det brottsförebyggande arbetet. Redovisningen ska innehålla en beskrivning av pågående åtgärder och åtgärder som myndigheten planerar vidta inom befintliga ekonomiska ramar. För förslag som inte kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar ska myndigheten redovisa kostnadsberäkningar inklusive en analys över förslagets kostnadseffektivitet. I det fall författningsändringar föreslås ska myndigheterna redovisa konsekvenserna i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

I rapportens avsnitt 1 redovisas Vinnovas pågående åtgärder, med tyngdpunkt på myndighetens bidragsverksamhet. I avsnitt 2 beskrivs Vinnovas strategi och inriktning för fortsatt arbete med brottsförebyggande åtgärder i sin utveckling av verksamheten. Avsnitt 2 innehåller också vissa synpunkter och förslag, bl.a. följande:

- Regeringens uppdrag till forskningsfinansierande myndigheter om datadelning (GDP) bör utvidgas till att omfatta även data och uppgifter med direkt brottsförebyggande relevans och syfte. Ett sådant tillägg till uppdraget skulle underlätta för finansörerna att förebygga bidragsfusk och tydliggöra deras ansvar i det brottsförebyggande arbetet (se 2.3.1).
- En statlig myndighet bör ges i uppgift att samla och tillgängliggöra de uppgifter ur publika register som behövs för att bedöma t.ex. kreditvärdighet och kreditrisker. Avsaknad av samlad och direkt tillgång till sådana uppgifter gör Vinnova och andra myndigheter beroende av att upphandla tjänster från privata aktörer som kreditvärderingsinstitut och liknande (se 2.3.2).

Redovisningen beaktar regeringens förslag till ny subventionsbrottslag, som utvidgar det straffrättsliga området jämfört med brottsbalkens regler om bedrägeri.¹

¹ Regeringens prop. 2024/25:187 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag.

1 Pågående brottsförebyggande åtgärder i Vinnovas verksamhet

I avsnitt 1.1. beskrivs översiktligt Vinnovas uppdrag och verksamhet, särskilt med avseende på finansiering. I avsnitt 1.2 redogörs för brottsförebyggande åtgärder och moment i själva bidragsverksamheten. Avsnitt 1.3 beskriver kortfattat brottsförebyggande arbete i andra delar av myndighetens verksamhet.

1.1 Vinnovas uppdrag och verksamhet

Vinnova är Sveriges innovationsmyndighet, och har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom att finansiera behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vi ska också bidra till att stärka och utveckla universitet och högskolor, industriforskningsinstitut, företag och andra samhällsaktörer samt utveckla samarbetet mellan dessa i viktiga sektorer inom de svenska innovationssystemen.²

Vinnovas tre roller

Vinnova fullgör sin uppgift i tre samspelande roller: en *finansieringsroll*, en *expertroll* och en *mobiliseringsroll*. Expertrollen innebär utveckling av strategi och analys för innovationspolicy. Syftet är att bidra med kunskap till strategiska prioriteringar för Vinnovas interna verksamhet, underlag för politiska beslut av bl.a. regeringen, och underlag för andra aktörers strategiska prioriteringar.

Mobiliseringsrollen innebär att samla, stimulera och underlätta för aktörer från alla delar av samhället till systeminnovation i samverkan. Vinnova identifierar utmaningar där våra satsningar kan göra skillnad och bidra i Sverige och i världen. Här ingår även Vinnovas särskilda myndighetsansvar att verka för värdeskapande samarbeten inom EU:s ramprogram och internationell samverkan utanför EU.

Finansieringsrollen

Finansieringsrollen innebär att ekonomiskt stödja forsknings- och innovationsprojekt i samverkan så att de på kort och lång sikt bidrar till hållbar tillväxt och samhällsnytta i Sverige. Genom vårt stöd får samhällsaktörer möjlighet att experimentera och testa nya idéer i samverkan för att bidra till nationella och globala samhällsutmaningar. I dessa insatser är strategiunderlag, framsyn och utvärdering integrerade delar. Varje år beviljar Vinnova ungefär 3,5 miljarder kronor till forskning och innovation.

Universitet och högskolor svarade för cirka 42 procent av Vinnovas nettobeviljade projektmedel år 2024, vilket var en ökning jämfört med år 2023 och år 2022. Privata

² Se 1 och 2 §§ förordningen (2009:1101) med instruktion för Verket för innovationssystem.

företag svarade för knappt 32 procent av nettobeviljade medel under år 2024. Denna andel är något högre jämfört med tidigare år. Forskningsinstitutens andel har samtidigt minskat något under senare år och låg 2024 på knappt 15 procent, se tabell nedan.

Tabell 6. Fördelning av nettobeviljade medel mellan olika aktörstyper 2022–2024.

Aktörstyp	Nettobeviljade medel 2022 (tkr)	Andel netto-beviljade medel 2022	Nettobeviljade medel 2023 (tkr)	Andel netto-beviljade medel 2023	Nettobeviljade medel 2024 (tkr)	Andel netto-beviljade medel 2024
Forskningsinstitut	583 790	15,9%	519 367	15,3%	524 013	14,6%
Ideella föreningar, stiftelser, fysiska personer m.m.	171 907	4,7%	159 971	4,7%	134 008	3,8%
Offentlig förvaltning och andra offentliga organisationer	254 295	6,9%	190 995	5,6%	191 631	5,4%
Offentligt ägda företag	90 853	2,5%	86 329	2,5%	87 093	2,4%
Privata företag	1 152 958	31,4%	1 050 643	30,9%	1 133 148	31,7%
Universitet och högskolor	1 413 604	38,5%	1 376 415	40,5%	1 491 404	41,7%
Övrigt	8 731	0,2%	13 286	0,4%	16 077	0,4%
Summa	3 676 137		3 397 005		3 578 175	

KÄLLA: VINNOVAS DATALAGER

Utdrag ur Vinnovas årsredovisning för 2024, sid. 14.

Vinnovas bidrag

Finansieringsrollen fullgörs i enlighet med förordningen (2015:208) om stöd till forskning och utveckling samt innovation ("Stödordningen"). Stödet ges till övervägande del genom konkurrensutsatta öppna utlysningar, där aktörer erbjuds att söka bidrag i en ordnad och strukturerad process (se avsnitt 1.2 nedan). Beviljade bidrag fastställs som en andel av varje bidragsmottagares stödberättigande kostnader (stödnivå), upp till ett maximalt belopp. Av beslutet framgår hur stort bidrag varje mottagare kan få. Bidraget är förenat med villkor som varje stödmottagare skriftligen åtar sig att följa.

I flerpartsprojekt företräds projektet i förhållande till Vinnova av en koordinerande part, koordinatoren. Koordinatoren ansvarar för projektledaren, som är den person som under projekttiden rapporterar till Vinnova i enlighet med myndighetens beslut och anvisningar. Koordinatoren är också den som tar emot utbetalningar av bidrag från Vinnova och överför det till övriga bidragsmottagare i enlighet med bidragsbeslutet.

Bidraget betalas ut i ett antal delbetalningar, huvudsakligen i förskott, i takt med att projektet rapporterar delresultat och upparbetar kostnader. En preliminär plan för utbetalningar anges i bidragsbeslutet och beaktar 11 § anslagsförordningen (2011:223), som anger att utbetalning av bidrag ska göras i nära anslutning till att bidraget ska användas av mottagaren. Planen justeras vid behov under projektets gång.

Hur stort bidrag mottagaren har rätt till avgörs av upparbetade kostnader enligt den slutrapport som projektet ger in efter projekttidens slut. Om det bidrag som Vinnova redan har utbetalat överstiger vad mottagaren har rätt till på grundval av kostnaderna ska överskottet återbetalas till Vinnova. Återkrav kan också bli aktuellt om mottagaren

har lämnat oriktiga uppgifter i ansökan eller i rapporter, eller vid andra fall av villkorsbrott.³ I fall av olagligt statsstöd ska Vinnova återkräva stödet enligt en särskild lag.⁴

I det följande kommer brottsförebyggande inslag i bidragsverksamheten beskrivas.

1.2 Brottsförebyggande arbete i bidragsverksamheten

En viktig utgångspunkt i Vinnovas bidragsverksamhet är att skattemedel ska användas effektivt och att bidrag inte ska hamna i orätta händer. Finansieringen sker i processer som innefattar kontroll och andra åtgärder med direkt syfte att förhindra att så sker. I myndighetens löpande arbete med att utveckla dessa processer beaktas möjligheten att bygga in moment och arbetssätt som förebygger brott. Detta avsnitt beskriver ett antal sådana inslag och moment i bidragsverksamheten, uppdelat på underavsnitt.

1.2.1 Ansökningsprocess, rapportering och uppföljning

Att söka bidrag från Vinnova kräver kunskap, engagemang och samverkan med både myndigheten och (oftast) andra parter. Ansökningsprocessen innehåller steg och krav som reser hinder för kriminella aktörer. Sådana hinder finns också inbyggda i Vinnovas processer för att hantera pågående projekt, och i uppföljning och utvärdering.

Ansökningsprocess

Bidragsmottagare söker finansiering genom att fylla i ett formulär i Vinnovas e-tjänst och ladda upp vissa angivna bilagor. I flerpartsprojekt görs detta av den organisation som är projektets koordinator. I regel ska en projektbeskrivning på högst tio sidor bifogas. Olika mallar tillämpas i olika utlysningar, men i regel ska projektbeskrivningen innehålla alla eller de flesta av följande delar i olika varianter och utföranden:

- projektförslagets syfte, mål och fokus, dess relevans för utlysningen och vilka resultat och leveranser som det förväntas uppnå;
- en omvärldsanalys med uppgifter om vad som hittills gjorts på området;
- aktörernas roller, kompetens och incitament för deltagande, och hur väl förankrat projektförslaget är i respektive organisation;
- projektets upplägg, tidplan och budget för varje projektpart, med beskrivning av planerade aktiviteter uppdelade i arbetspaket;
- beskrivning av hur projektets resultat ska dokumenteras, hanteras och spridas.

Till ansökan ska också bifogas CV för nyckelpersoner som ska delta i arbetet. Vinnova tillhandahåller mallar för CV som förutom sedvanlig formalia och uppgifter om utbildning och erfarenhet också ska redovisa meriter som är särskilt relevanta för projektrollen.

³ Villkorens regler om återkrav speglar motsvarande bestämmelser i Stödordningen.

⁴ Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Ansökningar som uppfyller de formella kraven går vidare till bedömning. Interna och/eller särskilt förordnade bedömare utvärderar hur väl ansökan uppfyller de kriterier som angetts i utlysningstexten, som exempelvis projektets potential att bidra till utlysningens mål, aktörskonstellation och projektets genomförbarhet. När bedömare utses beaktas deras branschkunskaper, expertis och oberoende. Eventuella jävsförhållanden hanteras och protokollförs enligt en särskild rutin.

När bedömning är genomförd går ansökningarna till beslut. Ingen ansökan bereds av en ensam person. Minst tre bedömare, en föredragande och en beslutsfattare deltar i handläggning och beslut.

Utbetalningar, rapportering och uppföljning

Utbetalning av bidrag kan bara ske efter att en ansökan har inkommit i Vinnovas e-tjänst och bedömts, ett positivt bidragsbeslut har fattats, en startrapport har inkommit från projektledaren och angivet bankgironummer har kontrollerats. Bidraget är i regel uppdelat i fyra utbetalningar per år jämnt fördelade över året. Innan den första utbetalningen görs kräver Vinnova också att behöriga företrädare för alla projektparter undertecknar en särskild handling där de bekräftar att de åtar sig att genomföra projektet i enlighet med projektbeskrivningen och Vinnovas villkor för bidrag.

Ytterligare utbetalningar förutsätter godkända lägesrapporter från projektet, där bl.a. uppnådda delresultat under rapportperioden beskrivs. De aviserade Vinnova skickar ut inför läges- och slutrapport innehåller en påminnelse om att rapporterade kostnader ska vara faktiska och bokförda, och även i övrigt uppfylla bestämmelserna i Vinnovas allmänna villkor och eventuella särskilda villkor.

Bidraget utbetalas således successivt under projektets gång, med löpande uppföljning och kontakt mellan projektledare och myndighetens handläggare. Vinnova ålägger också vissa större projekt att komplettera sina skriftliga lägesrapporter med muntliga redogörelser vid avstämningsmöten och seminarier i Vinnovas regi. I Impact Innovation, Vinnovas stora satsning i fem innovationsprogram tillsammans med Energimyndigheten och Formas, ska representanter från projekten delta i årliga konferenser och stå i kontinuerlig dialog med programkontoren och projektstöd.

Vid projektslut ska slutrapportering ske enligt Vinnovas mallar och frågeformulär, där projektets måluppfyllnad redovisas liksom planer på fortsättning och spridning av resultatet. Tio procent av det totalt beviljade bidraget, upp till 200 000 kronor, utbetalas först efter godkänd slutrapport. I vissa fall hålls särskilda resultatkonferenser av öppen karaktär, där ett urval inbjudna projekt redovisar resultat och utbyter erfarenheter med varandra. Ibland görs även platsbesök hos projektparter.

Brottsförebyggande verkan

De administrativa insatser och kontakter som krävs av stödmottagare för att söka och erhålla bidrag från Vinnova är inte obetydliga. Skyldigheten att redovisa detaljerad och

relevant information i samband med ansökan, rapportering och uppföljning bildar en tröskel för kriminella aktörer som vill tillskansa sig bidrag med hjälp av skenupplägg, påhittade uppgifter eller i övrigt på oriktiga grunder.

I vissa typer av insatser är också många aktörer kända sedan tidigare av Vinnova. Vår mobiliseringsroll innebär att vi samlar, stimulerar och samordnar aktörer från olika delar av samhället till systeminnovation i samverkan. I denna roll nås kännedom om en stor del av de aktörer som söker bidrag. Denna kännedom kan antas öka säkerheten i våra insatser och tjänar samtidigt till att försvåra för kriminella aktörer.

1.2.2 En stor andel flerpartsprojekt

Under 2024 avsåg cirka 84 % av Vinnovas finansieringsvolym projekt med två eller flera projektparter i samverkan.⁵ I flerpartsprojekt behöver aktörerna komma överens om den utförliga projektbeskrivning som ska ingå i ansökan. Parterna är också skyldiga att senast inför första lägesrapporten ingå ett projektavtal där deras inbördes rättigheter och skyldigheter inom ramen för projektet regleras.

Craven på samverkan mellan parterna försvårar för kriminella aktörer att agera i det fördolda och ger en viss intern kontroll av skenupplägg inom projekten. Det gäller inte minst i den vanliga situationen att offentliga aktörer – såsom t.ex. statliga myndigheter, regioner, forskningsinstitut eller lärosäten – deltar och samverkar i projektet.⁶

1.2.3 Sökandens organisationsstatus och ekonomi m.m.

Kreditupplysningar m.m.

Innan bidrag kan beviljas inhämtar Vinnova kreditupplysningar och information om sökandens ekonomiska och organisatoriska status.⁷ I fall där det redan finns en kreditupplysning som är högst sex månader gammal läggs den till grund för bedömningen. Uppgifterna inhämtas digitalt enligt avtal med ett etablerat kreditvärderingsinstitut.⁸ Vinnova utvecklar kontinuerligt hur dessa uppgifter inhämtas och hanteras.

Vinnova ska aldrig bevilja bidrag till aktiebolag där hälften eller mer av det registrerade aktiekapitalet är förbrukat⁹, eller till sökande som har obetalda skulder av betydelse hos kronofogdemyndigheten. Sedan 2024 måste alla organisationer som söker bidrag för personalkostnader vara registrerade som arbetsgivare hos Skatteverket.

Bidrag ges inte till sökande som enligt inhämtade uppgifter

- har varit föremål för utmätning,

⁵ Se Vinnovas årsredovisning för 2024, sid 16.

⁶ Universitet och högskolor, forskningsinstitut samt offentlig förvaltning och andra offentliga organisationer mottog 2024 cirka 61,7 procent av nettobeviljade medel från Vinnova, se årsredovisning för 2024, sid 14.

⁷ Undantag gäller för högskolor och universitet, forskningsinstitut, offentliga aktörer och offentligt ägda företag.

⁸ För närvarande Dun & Bradstreet.

⁹ Undantag gäller för nystartade aktiebolag och vissa andra små- och medelstora företag i enlighet med undantag i reglerna om statsstöd.

- är föremål för företagsrekonstruktion eller har trätt i likvidation, eller
- av annat skäl har fått det lägsta kreditbetyget C hos det kreditvärderingsinstitut Vinnova anlitar.¹⁰

Vissa typer av organisationer kontrolleras alltid manuellt. Det gäller bl.a. handelsbolag och kommanditbolag, ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser. I vissa fall inhämtas årsredovisning, stadgar och styrelseprotokoll innan bidrag kan beviljas. Även för aktiebolag görs manuell kontroll när bolaget uppges sakna F-skatt, har anmärkning från revisor eller ofullständig/obehörig styrelse. Uppgifter som avser brister i betalningsbeteende kan också läggas till grund för kontrollåtgärder.

Under projektets löptid uppdateras väsentlig information om parternas organisatoriska status löpande. Uppgifter om beslutade konkurser inhämtas dagligen till Vinnovas ärendehanteringssystem. Ny kreditupplysning hämtas senast var sjätte månad. Om kreditstatusen då betecknas som "undermålig" ska handläggare samråda med myndighetens controllers. Uppföljning och utredning sker för att klarlägga om det finns grund för att avbryta Vinnovas finansiering och stoppa ytterligare utbetalningar.

Information om förhöjd risk

Vinnova har nyligen på försök utökat datainhämtningen med en tjänst från samma kreditvärderingsinstitut inriktad mot att förebygga bedrägeri och liknande brott. Tjänsten syftar till att ge tillgång till uppgifter i samlad form som typiskt sett indikerar eller medför ökad risk för brott eller missbruk av bidrag hos en organisation.

Kreditvärderingsinstitutet hämtar i sin tur uppgifter från ett antal olika offentliga källor och levererar dem med en egen riskklassning för varje organisation individuellt. Vinnova vill kunna använda tjänsten som ett komplement till och underlag för sina egna granskningar och kontroller, både inför beslut om bidrag och vid tillsyn och uppföljning.

1.2.4 Generella krav på stödberättigande kostnader

Vilka typer av kostnader som är stödberättigande anges i Vinnovas allmänna villkor för bidrag. För att vara stödberättigande gäller generellt att en kostnad måste

- vara faktisk och kunna styrkas med verifikationer eller annat skriftligt underlag på begäran;
- vara bokförd och fastställd i enlighet med projektpartens vanliga redovisningsprinciper och god redovisningssed;
- vara skälig och ha uppkommit enbart för genomförande av projektet.

EU:s gruppundantagsförordning GBER kräver att kostnader ska styrkas med skriftliga underlag. Ovan angivna krav gäller dock generellt för alla som beviljas bidrag av Vinnova, även utanför GBER:s tillämpningsområde. De gäller även för

¹⁰ I undantagsfall kan sökande med kreditbetyg C beviljas bidrag efter att Vinnova inhämtat underlag som styrker organisationens ekonomiska förmåga att genomföra projektet.

bidragsmottagare som inte omfattas av statsstödsreglerna när de deltar med s.k. icke-ekonomisk verksamhet, såsom lärosäten och forskningsinstitut, och även när bidrag beviljas som s.k. de minimis-stöd.¹¹ Kraven har alltså vidare tillämplighet än vad som följer av EU:s statsstödsregler, och ger större kontrollmöjligheter jämfört med dessa regler.

1.2.5 Granskning, revision och sanktioner

Vinnova tog under 2024 emot ca 7 000 rapporter från beviljade projekt. Alla bidragsmottagare är enligt villkoren för bidrag skyldiga att låta sig granskas och ställa allt material som behövs för detta till Vinnovas förfogande. Den skyldigheten gäller i tio år efter den sista utbetalningen av bidrag. Stödmottagare som beviljats minst tre miljoner kronor i bidrag ska också ge in ett revisorsintyg tillsammans med slutrapporten.

Vinnova ska enligt 18 § st 2 Stödordningen följa den verksamhet eller det projekt som stöd har lämnats till och utöva tillsyn över att villkoren för stödet följs. Riksrevisionen rekommenderade 2017 Vinnova att utveckla myndighetens efterlevnad av 18 § genom att förbättra sin uppföljning av att kostnader i projekten följer Vinnovas villkor.¹²

Sedan 2017 har myndigheten en controller anställd för bl.a. granskningar. Myndigheten genomför varje år fördjupad egeninitierad granskning i ett drygt 50-tal fall, med interna resurser och/eller via en anlitad revisionsbyrå. Urvalet görs dels slumpmässigt, dels grundat på risk och väsentlighet. Granskningarna inriktas främst på stödberättigande projektkostnader och uppgifter som rapporterats till Vinnova. De innefattar ofta platsbesök, vilket också bidrar till ökad kännedom om aktörer som söker och beviljas bidrag. Vi utreder också och följer upp klagomål eller uppgifter utifrån om misstänkta oegentligheter. Vinnova kan enligt Stödordningen och villkoren avbryta sin finansiering bl.a. om bidrag har beviljats på grundval av oriktiga uppgifter eller vid villkorsbrott.¹³ En bidragsmottagare är återbetalningsskyldig på motsvarande grunder, och Vinnova ska då besluta att kräva tillbaka bidraget helt eller delvis.¹⁴

Vinnova fattar varje år ett antal beslut om återkrav av utbetalade bidragsmedel. Vi har efterfrågat och under 2024 fått till stånd ändringar av Stödordningen som innebär bl.a. att finansieringen kan avbrytas även vid befarat villkorsbrott, liksom att besluten om återkrav är överklagbara till förvaltningsdomstol. Tillsammans med nyligen genomförda ändringar i utsökningsbalken innebär det att exekutiva åtgärder numera kan vidtas mot en återbetalningsskyldig bidragsmottagare utan en ytterligare process i allmän domstol. Återkravsprocessen är därmed kortare och mer effektiv, vilket i sin tur bör bidra till att

¹¹ Stöd enligt kommissionens förordning (EU) 2023/2831 om stöd av mindre betydelse.

¹² Riksrevisionens Revisionsrapport dnr 3.1.2-2016-0559, beslut 2017-03-15

¹³ Dvs. om det finns anledning att anta att det stöd som ska betalas ut inte kommer att utnyttjas eller användas för det som det har beviljats för, § 20 p 3 i Stödordningen.

¹⁴ Återbetalningsskyldighet föreligger också om bidrag av något annat skäl än oriktiga uppgifter har beviljats felaktigt eller betalats ut felaktigt eller med för högt belopp och bidragsmottagaren borde ha insett detta, liksom om bidraget inte har utnyttjats eller använts för det som det har beviljats för, 21 och 22 § Stödordningen; motsvarande bestämmelser finns i § 9 i Vinnovas allmänna villkor för bidrag.

förebygga brott och andra oegentligheter.

1.2.6 Hantering av konkurser

När en konkurs inträffar är det ett avbräck i Vinnova-finansierade projekt. Den innebär ofta att projektet inte kan slutföras, eller måste tas i mål i modifierad form jämfört med ansökan och bidragsbeslut. Vinnova är medvetet om att konkurser används av kriminella aktörer som brottsverktyg, vilket påkallar särskild vaksamhet. Att konkurser inträffar är samtidigt en oundviklig följd av det risktagande som driver innovation och förändring och som Vinnova har till uppgift att finansiera. Vinnova ser löpande över sina rutiner för hur projekt hanteras när konkurs inträffar.

Om en bidragsmottagare går i konkurs stoppas alla utbetalningar automatiskt till projektet i fråga, och Vinnova avbryter finansieringen av den part som gått i konkurs. Om parten har mottagit mer bidrag än vad den har rätt till enligt villkoren för bidrag kräver Vinnova tillbaka överskottet som en fordran i konkursen.

De flesta Vinnova-finansierade projekt har mer än en projektpart (se 1.2.2 ovan). I de fall när en ensam projektpart går i konkurs bedömer Vinnova att särskild kontroll är påkallad. Vinnova begär därför in utdrag ur partens bokföring och eventuellt ytterligare underlag för granskning och kontroll av rapporterade uppgifter om kostnader.

Det förekommer att ägare eller ledning i konkursbolaget startar ett nytt bolag, förvärvar verksamhet från konkursboet och vill inträda på nytt i projektet. Vinnova kan i enstaka fall bedöma det som angeläget att projektet slutförs och godta att det nya bolaget träder in som projektpart. Det föregås i så fall av en riskbedömning där hänsyn tas till projektets angelägenhetsgrad, i vilket skede ändringen begärs, Vinnovas eventuella fordran i konkursen och andra omständigheter. Särskilda villkor kan ställas på den nya projektparten t.ex. vad gäller ekonomisk förmåga innan inträde i projektet godkänns.

1.2.7 Begränsningar av konsultkostnader m.m.

Vinnova tillåter inte att en projektpart köper varor eller tjänster från en annan projektpart inom ramen för projektet. Förbudet hindrar att de projektkostnader som bidraget beräknas på ökas med interna transaktioner av skenkaraktär eller till oskäliga belopp. Även när det gäller köp av tjänster från utomstående finns begränsningar. Bidragsmottagares kostnader för tjänster är svåra att granska. I regel finns inget annat underlag än en faktura. Risker för bedrägerier och bidragsmissbruk är därför ökade när konsulter och andra underleverantörer anlitas, särskilt om det sker i flera led.

I utlysningar anges därför som ett krav att andelen konsultkostnader får vara högst 20 % av en projektparts budget, alternativt krävs i vissa fall att en andel över 20 % ges

särskild motivering, som i så fall ingår i bedömningen av ansökan.¹⁵ En uppdragstagare får inte anlitas i projektet utan att det har framgått av ansökan.

Tjänster som behövs för projektet ska alltid köpas på armlängds avstånd och till marknadsmässiga villkor.¹⁶ Begränsningen av andelen konsultkostnader enligt Vinnovas utlysningar och villkor går längre än vad som följer av EU:s statsstödsregler, som inte innehåller någon motsvarande begränsning. Vinnovas krav motverkar eventuella upplägg där anlitande av närstående sker i syfte att oriktigt tillskansa sig bidrag.

1.2.8 Överträdelser av bisyssleregler för forskare motverkas

Vinnova har uppmärksammat en risk för dubbel- och överfinansiering av forskning genom att forskare utför arbete i sin ordinarie tjänst vid ett lärosäte, samtidigt som man vid sidan om anställningen deltar i Vinnova-finansierade projekt som konsult via eget bolag. Sedan 2024 gäller enligt Vinnovas villkor för bidrag uttryckligen att kostnader för arbete som utförts i strid mot regler om bisysslor för forskare vid universitet eller högskola inte är stödberättigande för den som anlitar forskaren.

1.2.9 Stöd i form av tjänster minskar risken

I vissa satsningar, som t.ex. inkubatorprogram, betalar Vinnova ut bidraget till en mellanhand eller intermediär, som tillhandahåller stöd till ett antal mindre företag i form av avgiftsfria stöd- och rådgivningstjänster.¹⁷ Bidragsmedlen ska täcka intermediärens kostnader, medan slutmottagarna får stöd i form av tjänster och inte i pengar, vilket minskar incitamentet för brottsliga aktörer att söka stöd.

De intermediärer som tar emot utbetalningar av bidrag är till stora delar offentligägda och utan vinstsyfte. De är betydligt färre till antalet än de stödmottagande företagen och oftast kända sedan tidigare av Vinnova. Hanteringen av bidragsmedel når i dessa fall inte företag som typiskt sett kan utgöra verktyg för kriminella.

1.2.10 Ökad transparens genom datadelning

Vinnova har öppen data som innehåller övergripande information om våra utlysningar, ansökningsomgångar och om de projekt vi har finansierat. Sedan juni 2024 delas öppna och jämförbara data från Vinnova, Energimyndigheten, Formas, Forte och Vetenskapsrådet enligt en informationsmodell och datastandard som utvecklats i ett gemensamt dataprojekt (GDP). Utvecklingsarbetet bygger på tidigare initiativ och sker i

¹⁵ Dessa krav gäller inte i insatser där bidraget i hög grad syftar till att täcka kostnader för tjänster, t.ex. stöd till nystartade företag eller innovationsstöd till små- och medelstora företag.

¹⁶ I enstaka fall tillåter Vinnova koncerninterna köp av tjänster, men då med beloppet begränsat till lönekostnaden för den (koncerninterna) organisation som anlitas. Begränsningen för konsultkostnader gäller inte heller i insatser där stödet syftar till att ge små- och medelstora företag tillgång till rådgivning och andra innovationsstödande tjänster i enlighet med EU:s gruppundantagsförordning GBER.

¹⁷ Vinnova betalar i dessa fall ut bidraget till mellanhanden med stöd av 4 § st 3 Stödordningen.

enlighet med ett regeringsuppdrag från 2023 och framåt att ta fram specifikationer för att dela data via elektroniska format och gränssnitt (API).

Samhällsnyttor med delningen

Syftet med GDP är bl.a. att skapa en aktuell, jämförbar och samlad överblick av olika finansiärers data om finansiering av forskning och innovation. Delningen av data riktar sig till, och kan ge nytta för, flera typer av användare:

- finansiärerna själva ges ökad förståelse och insyn i varandras insatser och finansierade projekt, och får ett nytt underlag för att förbättra sina beslut;
- akademi, forskningsinstitut och andra aktörer kan följa upp sin forskning;
- nya möjligheter till samarbete kan identifieras, både av forskare och av aktörer verksamma med att matcha innovatörer med finansieringsmöjligheter;
- bättre statistiska analyser och utvärderingar kan göras av t.ex. regioner och myndigheter som Tillväxtanalys och SCB;
- regeringen får ett nytt stöd för utvärdering och uppföljning av finansiärernas verksamhet, och för en mer datadriven forsknings- och innovationspolitik.

En myndighetsgemensam arbetsgrupp arbetar med nya versioner och förvaltning av modellen, och en andra version av datadelningen (GDP API 2.0) lanseras i november 2025. För närvarande täcker modellen ca 80 % av den externt finansierade forskningen i Sverige, och ambitionen är att fler finansiärer ska ansluta sig.

Datadelningens brottsförebyggande verkan

Syftet med datadelningen är inte primärt brottsförebyggande, men det är rimligt att anta att den kan ha en sådan verkan. Rätt utformad kan den bidra till säkrare beslutsunderlag för finansiärernas insatser. Den kan också göra det svårare för kriminella aktörer att agera i det fördolda, och t ex söka dubbelfinansiering för ett och samma projekt. Den ökade transparensen bör också kunna bidra till att motverka försök till ansökningar med påhittade referenser och andra falska uppgifter om tidigare finansierad forskning.

Delningen riktar sig till externa användare och omfattar än så länge data som på förhand har bedömts inte omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ("OSL"). GDP:s gemensamma informationsmodell med definierade begrepp skapar dock teknisk grund även för andra typer av informationsutbyte.

Nya API:er skulle kunna tas fram för delning av uppgifter med mer uttalad brottsförebyggande relevans. Det gäller till exempel namn på projektledare och andra personer som deltar i projektet i mer än obetydlig omfattning. Det gäller också uppgifter om beslutade återkrav av bidrag och andra sanktioner mot stödmottagare på grund av oriktiga uppgifter eller andra oegentligheter. Vinnova föreslår att myndigheternas uppdrag kompletteras och förtydligas i det avseendet (se avsnitt 2.3.2).

1.3 Brottsförebyggande arbete utanför bidragsverksamheten

I detta avsnitt beskrivs brottsförebyggande åtgärder i de delar av Vinnovas verksamhet som ligger utanför själva finansieringsverksamheten.

1.3.1 Åtgärder mot korruption och oegentligheter

Vinnova genomför sedan en tid ett långsiktigt och systematiskt arbete mot korruption. Enligt 4 § myndighetsförordningen (2007:515) i lydelse från 1 juli 2025 ska ledningen säkerställa att det i myndighetens interna styrning och kontroll ingår att förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter. Detta kommer också till uttryck i den arbetsordning som Vinnovas styrelse fastställt våren 2025.

I mars 2025 beslutades en antikorrupcionspolicy som beskriver myndighetens övergripande förhållningssätt och de principer som myndighetens arbetssätt och system ska utformas efter. Policyn sätter grundlagens objektivitetsprincip i centrum.

Principer som förebygger korruption och som ska vara styrande för Vinnovas arbetssätt och system innefattar bl.a.:

- Ett ledarskap präglad av integritet och transparens;
- Transparens och datadrivna arbetssätt; det ska vara lätt att förstå Vinnovas verksamhet och hur den fungerar;
- Spårbara och tydliga beslut, där ansvar lätt kan utkrävas;
- Riskbaserad bemanning, med t.ex. arbetsrotation för personer som påverkar tilldelning av bidrag, och dualitet i system och möten med externa aktörer;
- En kultur baserad på god myndighetsutövning och regelefterlevnad.

Misstankar om korruption ska rapporteras direkt till närmaste chef, till chefsjuristen eller anonymt i en intern visselblåsarfunktion (se 1.3.4 nedan). Chefsjuristen följer varje år upp vilka åtgärder som har vidtagits när det gäller risken för korruption, och vart tredje år ska Vinnovas korruptionsriskanalys uppdateras. Policyn ger även vägledning genom att lista ett antal typer av ovanliga händelser och transaktioner som bör påkalla särskild misstänksamhet i fråga om risk för korruption. Det gäller ovanliga omständigheter vid finansiering av projekt, i inköp och ekonomi, och i rekrytering och personalhantering.

Antikorrupcionspolicyn ingår i introduktionsprogram för nyanställda och gäller även för konsulter och praktikanter. Den stöds av myndighetens särskilda riktlinjer om jäv, mutor och bisysslor. Regelbundna utbildningar om antikorrupcion där bl.a. dilemmaövningar med praktiska exempel ingår genomförs regelbundet. Utbildningarna ingår i det årshjul med myndighetsgemensamma aktiviteter som är en del av verksamhetens ledning, styrning och uppföljning av verksamheten.

1.3.2 Transparent och tydlig process för upphandling

Våren 2025 har en ny plattform lanserats för Vinnovas upphandlingar och avrop under ramavtal. Plattformen är uppbyggd runt de grundläggande principerna i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), dvs. icke-diskriminering, likabehandling, transparens, proportionalitet och ömsesidighet.

En upphandling eller avrop inleds med att beställaren i ett automatiserat arbetsflöde ansöker om inköpsgodkännande från rätt beslutsfattare enligt delegationsordningen. Om godkännande ges kopplas myndighetens inköpsfunktion in och projektleder upphandlingen eller avropet hela vägen till signering av avtal/beställning.

Alla personer som är inblandade i upphandlingen ska skicka in en jävsdeklaration där man intygar att man inte har några personliga eller ekonomiska kopplingar som kan påverka ens objektivitet vid upphandlingen. Detta säkerställer att beslut fattas på sakliga grunder och inte påverkas av personliga intressen.

På plattformen för inköp finns också ett register över myndighetens alla leverantörsavtal. Vinnova har ett antal upphandlade ramavtal för bl.a. analys- och utvärderingstjänster, kommunikationstjänster, företagshälsovård, resebyrå, mötes- och evenemangstjänster och upphandlingskonsulttjänster. Myndigheten omfattas också av ramavtal upphandlade av Statens inköpscentral, t.ex. för bemanningstjänster, kontorsmaterial och managementkonsulttjänster.

Den nya plattformen syftar till att minska risken för korruption, säkerställa en öppen och rättvis upphandlingsprocess och därigenom förebygga brott.

Vinnova välkomnar den tjänst för registerkontroll av företag som Bolagsverket för närvarande utvecklar på uppdrag av regeringen, och som ska göra det lättare för Vinnova och andra upphandlande enheter att kontrollera och utesluta oseriösa leverantörer från offentliga upphandlingar. Den typen av samordnad registerkontroll som tjänsten planeras utgöra skulle enligt Vinnova kunna användas och göra nytta även utanför området för upphandlingar, t.ex. i Vinnovas bidragsverksamhet.

1.3.3 Informationssäkerhet

Vinnova arbetar proaktivt och systematiskt med informationssäkerhet för att förebygga och begränsa hot och risker som kan orsaka störningar och skador för Vinnovas verksamhet respektive för Vinnovas intressenter. Vinnovas informationssäkerhetspolicy listar ett antal grundregler för detta arbete, bl.a. följande:

- Informationssäkerhetsarbete sker kontinuerligt som en integrerad del i Vinnovas verksamhetsprocesser. Arbetet utgår från årliga systematiska riskanalyser enligt gällande riskprocess på relevanta organisationsnivåer.

Informationssäkerhetsarbetet följs löpande upp av verksamheten.

- Samtliga Vinnovas informationstillgångar är identifierade, förtecknade och klassificerade med avseende på riktighet, tillgänglighet och konfidentialitet samt har ett lämpligt och balanserat skydd i enlighet med detta.
- Samtliga Vinnovas informationssystem är utformade så att ställda krav på informationssäkerhet uppfylls. Detta kravuppfyllande utvärderas löpande genom att säkerhetsbedömningar genomförs på informationssystemen. En kontinuitetsplan ska finnas för driften av IT-verksamheten.

Riktlinjer för hur informationssäkerhetsarbetet, med utgångspunkt i policyn, ska bedrivas riktar sig till processägare, HR och chefer med personalansvar. Respektive processägare svarar för att behandling av informationstillgångar inom egna processer sker i överensstämmelse med informationstillgångarnas klassificering, aktuella hanteringsregler och gällande informationshanteringsplaner. Grundläggande utbildning i informationssäkerhet ges alla nyanställda och i löpande fortbildningsinsatser.

Vinnovas informationssäkerhetsansvarig ansvarar för regelbundna utvärderingar av hur myndighetens interna regler, arbetssätt och stöd svarar mot identifierade risker och behov, och i vilken grad informationssäkerhetspolicyn och interna regler efterlevs.

Arbetet med informationssäkerhet förebygger inte bara hot, risker och störningar, utan ska även motverka att konfidentiell information hamnar hos kriminella aktörer som vill använda den för olika former av ekonomisk brottslighet.

1.3.4 Visselblåsning

Som nämnts i 1.3.1 ovan har Vinnova en intern visselblåsarfunktion i enlighet med lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

Vinnova anlitar en oberoende mottagarfunktion som hanterar inkommande visselblåsningar med bl.a. kryptering för att garantera anonymitet när så önskas. På Vinnovas intranät och på hemsidan finns en guide som beskriver funktionen, med information om hur den som rapporterar skyddas och hur visselblåsningar går till, utreds och hanteras.

Exempel på missförhållanden som kan anmälas i funktionen kan vara misstänkt korruption eller annan otillbörlig påverkan, felaktig hantering av jävsfrågor vid beredning och beslut eller andra brott mot Vinnovas interna riktlinjer och rutiner. Vinnova uppmuntrar till ett klimat där rapportering av missförhållanden är en naturlig och självklar del av verksamhetens kultur.

2 Planerade brottsförebyggande åtgärder i Vinnovas verksamhet

Vinnova utvecklar systematiskt och löpande sin verksamhet. De strategiska mål som satts upp av styrelsen för 2028 är att Vinnova ska vara en världsledande innovationsmyndighet som stärker Sveriges konkurrenskraft genom hållbarhet och säkerhet, med framtidssäkra arbetssätt som maximerar värdeskapande och ligger i framkant globalt.

Trots de åtgärder som genomförts och vidtas är myndigheten givetvis inte osårbar för aktörer som använder företag som brottsverktyg, särskilt inte som dessa aktörer ständigt hittar nya former och tillvägagångssätt för att tillskansa sig medel.

Att förebygga brott är därför en prioritet i Vinnovas verksamhet – både på ett övergripande plan i det strategiska arbetet och genom åtgärder som särskilt syftar till robusta och säkra arbetssätt i finansieringsverksamheten.

I detta avsnitt redovisas kortfattat vissa principer för riktningen i detta arbete.

2.1 Åtgärder inom befintliga ekonomiska ramar

Övergripande arbete och inriktning

Vinnova planerar att inkludera brottsförebyggande aspekter och åtgärder i sin löpande utveckling av verksamheten, både i finansieringsrollen och i andra delar av verksamheten som t.ex. upphandling, informationssäkerhet och rekrytering. Viktiga inriktningar i denna strävan är bl.a. följande:

- Vi avser att stärka och utöka våra datadrivna och digitaliserade arbetssätt, detta kommer att ytterligare stärka vår förmåga att stå emot otillbörlig påverkan, brott i samband med finansiering och andra oegentligheter.
- I denna ambition ingår att på ett strukturerat sätt utnyttja den mängd data myndigheten har samlad tillgång till från genomförda insatser och finansierade projekt; uppgifter om aktörers historik hos Vinnova, andra pågående projekt, tidigare beviljade bidrag, förekomst av sanktionsbeslut eller konkurser kan användas vid uppföljning och analys, men även när ansökningar ska prövas.
- Vår användning av AI kommer att öka stegvis, vilket ger nya vägar och möjligheter att ytterligare stärka våra processer; myndigheten tar i år steget från utforskare till användare, och enligt den AI-strategi som ledningen antagit ska AI senast 2028 vara en del av Vinnovas organisation, med skalbara lösningar i produktion som används regelbundet och som leder till hållbart värdeskapande.

- Datadelning med andra myndigheter kommer att utvecklas inom ramen för pågående regeringsuppdrag och andra initiativ.
- Fortsatt kompetenshöjande utbildning kommer att prioriteras för att, med utgångspunkt i statens värdegrund och principer om god förvaltningskultur, höja personalens kunskaper och omsätta kunskap till praktik i verksamheten.

Bidragsverksamheten specifikt

När det gäller finansieringsverksamheten specifikt kan följande åtgärder nämnas för att stärka Vinnovas skydd mot missbruk av bidrag och brottsligt agerande i övrigt.

- Systemstöd utvecklas kontinuerligt för att stärka beslutsprocesser, både vid prövning av ansökningar och vid tillsyn och uppföljning av projekt, med en inriktning mot fler automatiska kontroller och färre manuella.
- Utökat systemstöd kommer bl.a. ge alla projektparter möjlighet att ta del av ansökan och andra handlingar i Vinnovas e-tjänst;¹⁸ direkt tillgång för alla kommer minska projektens och Vinnovas beroende av koordinatören, öka samtliga parter delaktighet och insyn i den administrativa processen och ge säkrare beslutsunderlag baserade på tillförlitliga och kvalitativa uppgifter.
- Myndigheten kommer att avsätta erforderliga resurser för, utredning och hantering av misstankar om subventionsbrott och annat missbruk av bidrag.
- Arbetssätt kommer att undvikas som innebär att utbetalningar av bidrag baseras enbart på rimlighetsbedömningar av lämnade uppgifter i ekonomisk återrapportering från projekt.
- Rutiner kommer att tas fram för att hantera lämnande och mottagande av uppgifter enligt den föreslagna lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statligt företagsstöd, liksom enligt den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen som avser uppgifter för att förebygga brott.¹⁹

¹⁸ I dag är det den koordinerande projektparten som ger in ansökan på allas vägnar, som rapporterar och tar emot Vinnovas beslut för vidare befordran till övriga projektparter.

¹⁹ Regeringens förslag till 10 kap. 15 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2.2 Åtgärder som kräver utökade ekonomiska ramar

Vad gäller brottsförebyggande åtgärder som svårigen kan genomföras inom nuvarande ekonomisk ram bör följande särskilt nämnas.

Granskning och revision

En ökning av antalet revisioner av finansierade projekt (se 1.2.5 ovan), särskilt i de fall då granskning på plats är nödvändigt, kräver utökad ekonomisk ram.

Ärendehanteringssystem och annan infrastruktur

Datadrivna metoder och kontroller kan komma att kräva investeringar i infrastruktur av engångskaraktär som inte ryms i nuvarande ekonomisk ram. Det tydligaste exemplet på detta gäller modernisering av ansökningsystemet. Vetenskapsrådet och Vinnova fick nyligen ett uppdrag från regeringen att, i nära dialog med andra finansiärer, utreda och föreslå ett gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem för finansiering av forskning och innovation för samtliga finansiärer.

Målet är att ansökningsprocessen för den sökande ska vara enkel, transparent och säker. Ansöknings- och ärendehanteringssystemet ska utformas så att det möjliggör för andra myndigheter att ansluta. Det ska också kunna anpassas för nya former av stöd och processer, och tillhandahålla data som möjliggör uppföljning och utvärderingar.

Systemet ska ha möjlighet att hantera skyddsvärd information och information som omfattas av sekretess (se även 2.3 nedan). Ett nytt system, tillsammans med möjlighet att dela sekretessbelagd data, kommer att innebära nya möjligheter att arbeta datadrivet och exempelvis minska risken för dubbelfinansiering och förebygga brott. Myndigheterna ska redovisa en gemensam analys och genomförandeplan, med en uppskattning av eventuella tillkommande kostnader, till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 1 februari 2026.

2.3 Övriga frågor

2.3.1 Kvalitetssäkra och samordnade uppgifter från publika register

I arbetet med att förebygga bedrägerier och bidragsmissbruk är Vinnova i hög grad, direkt eller indirekt, beroende av att relevanta uppgifter i register av olika slag är korrekta. Det förutsätter i sin tur att hela kedjan av brottsbekämpande aktörer uppfyller sina roller och åligganden. Misstankar om ekonomiska brott behöver anmälas av t.ex. konkursförvaltare, åklagare behöver åtala och lagföra, allmänna domstolar behöver utnyttja möjligheter t.ex. till beslut om näringsförbud etc.

Givetvis behöver också registermyndigheter kvalitetssäkra sina uppgifter. Vinnova och andra som förlitar sig på information från publika källor har inte möjlighet att själva upptäcka brister, vilket ökar risken för bedrägerier och felaktiga utbetalningar.

Statens registerhållning av uppgifter som behövs för att förebygga brott kunde också samordnas i större utsträckning. I nuläget behöver Vinnova och andra myndigheter upphandla tjänster från privata aktörer (t.ex. kreditvärderingsinstitut) för att i samlad form få uppgifter som krävs för att bedöma kreditrisk och annan risk. Detsamma gäller information i samlad form om verkliga huvudmän och utländskt ägande i svenska organisationer, som kan vara relevant för att efterleva bl.a. internationella sanktioner.

Dessa privata aktörer samlar i sin tur data från olika publika källor. Datan behandlas och paketeras av aktörerna enligt modeller, kriterier och algoritmer som utgör aktörernas företagshemligheter. Vinnova och andra kunder har därför svårt att veta exakt vilka omständigheter som ligger till grund för en viss riskklassning i enskilt fall. Det minskar i sin tur möjligheten att lägga klassningen till grund för ett rättssäkert beslut som kan försvaras vid eventuell överprövning i förvaltningsdomstol.

Upphandlingar av dessa tjänster vart tredje eller fjärde år är också delvis komplexa, där byte av leverantör även kan kräva justeringar i myndighetens systemstöd.

Det vore enligt Vinnova rimligare och mer kostnadseffektivt att en statlig aktör samordnar och tillgängliggör den data från olika publika register som behövs för att undvika att staten själv utsätts för brott. En sådan roll skulle kunna ges t.ex. Bolagsverket, Statistiska centralbyrån eller någon annan. En samlad och automatiserad hantering av data i offentlig regi skulle spara resurser som annars behöver läggas på att begära och sekretessbedöma uppgifter ur olika register från fall till fall.

2.3.2 Brottsförebyggande ansvar

I uppdraget ingår att myndigheterna även ska bedöma om det finns behov av att definiera eller förtydliga myndighetens brottsförebyggande ansvar och hur det skulle kunna göras. Vinnova lämnar i den delen följande synpunkt och förslag.

Tillägg till uppdraget om datadelning (GDP)

Regeringen har nyligen föreslagit en ny lag om underrättelseskyldighet för myndigheter vid felaktiga utbetalningar av statligt företagsstöd. I förslaget nämns att nya rutiner för att lämna och ta emot underrättelser enligt den nya lagen bör kunna utarbetas i samråd mellan berörda myndigheter och organ. I det sammanhanget nämns ett arbete att på

regeringens uppdrag utveckla en myndighetsgemensam metod för informationsutbyte och datadelning för statlig finansiering till företag.²⁰

Som nämnts ovan (avsnitt 1.2.10) omfattas inte data med direkt brottsförebyggande relevans i forskningsfinansiärernas projekt om gemensamma data GDP. Det gäller t.ex. namn på nyckelpersoner i finansierade projekt, eller beslut om återkrav och andra sanktioner. Det vore dock rimligt om även uppgifter av den typen delades inom ramen för GDP. Myndigheterna skulle då från andra finansiärer få direkt tillgång till uppgifter med brottsförebyggande relevans vid t.ex. prövningen av en ansökan.

Delning av den typen av uppgifter förutsätter dock att ingen osäkerhet föreligger om de rättsliga förutsättningarna i fråga om bl.a. sekretess och personuppgiftsbehandling, och att alla inblandade myndigheter är överens om dessa förutsättningar.

Regeringen har nyligen föreslagit en ny sekretessbrytande bestämmelse som ska underlätta utbytet av uppgifter mellan myndigheter som behövs bl.a. för att förebygga eller utreda brottslig verksamhet, fusk och överträdelser av regler eller beslutsvillkor.²¹ Enligt förslaget ska en intresseavvägning göras före utlämnande, där det beaktas bl.a. vilket sekretesskydd en uppgift får hos den mottagande myndigheten.

Den behandling av personuppgifter som bestämmelsen medför utgör enligt regeringen en proportionerlig inskränkning av skyddet för den personliga integriteten i bl.a. EU:s dataskyddsförordning GDPR.²² Det övergripande syftet med bestämmelsen är att förbättra myndigheternas möjlighet att utbyta information som de behöver för att fullgöra sina uppdrag. Behandlingen av personuppgifter ryms enligt regeringen i den rättsliga grunden i artikel 6.1.e i GDPR, dvs. att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse.²³

Vinnova skulle välkomna att forskningsfinansiärernas uppdrag i GDP uttryckligen utvidgas med ett åliggande att inkludera uppgifter för att förebygga brott och felaktiga utbetalningar, dvs. uppgifter av den typ som avses i den nya sekretessbrytande bestämmelsen. Ett sådant tillägg skulle klargöra förutsättningarna för att inkludera sådana uppgifter i kommande versioner av GDP. Det skulle också tydliggöra Vinnovas och andra myndigheters ansvar i det brottsförebyggande arbetet.

²⁰ Regeringens prop. 2024/25:187 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag, sid 79; det uppdrag om datadelning som där nämns koordineras av Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) och omfattar även Myndigheten för digital förvaltning (Digg), Statistiska centralbyrån (SCB), Tillväxtverket och Vinnova.

²¹ Regeringens proposition 2024/25:180 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter –en ny sekretessbrytande bestämmelse.

²² A. proposition, sid 71 ff.

²³ A. proposition, sid 80.

2.3.3 Hinder i författningar

I uppdraget ingår att redovisa eventuella hinder i författningar för att vidta brottsförebyggande åtgärder och vid behov föreslå författningsändringar.

Stiftelser som bidragsmottagare

Det förekommer att stiftelser söker bidrag hos Vinnova, vilket då medför en ökad manuell riskbedömning och kontroll. Stiftelser saknar ägare och medlemmar, och uppgifter om bl.a. ledande befattningshavare och ekonomisk ställning är utspridda på sex länsstyrelser som registermyndigheter.²⁴

Vinnova välkomnar de skärpningar i brottsförebyggande syfte som infördes genom ändringar i stiftelselagen med verkan från den 1 januari 2025, dvs. om jäv för ställföreträdare, målvaktsförbud, och anmälningsplikt för revisorer vid misstanke om ekonomisk brottslighet.²⁵ Avsaknaden av centralt register för stiftelser är dock en kvarstående svårighet. Uppgifter som behövs för att pröva ansökan inte finns direkt tillgängliga i läsbar form. Myndigheten är hänvisad till att begära handlingar och uppgifter från stiftelsen själv, utan möjlighet att kontrollera uppgifternas riktighet. Ett centralt stiftelseregister i t ex Bolagsverkets regi med kvalitetssäkrade och tillförlitliga uppgifter skulle minska riskerna förknippade med stiftelser.

²⁴ 4 a och b §§ stiftelseförordningen (1995:1280)

²⁵ Se proposition 2024/25:8 Bolag och brott